

כמה משפטים שר

ע"פ

(1) מ' שנה

1 עבודה ואין יכולים לעסוק בתורה וגמילות חסדים כראוי מפני עול הגלות מתקיים העולם על ידי דין אמת ושלוש שדומים להם, ע"ש. חזיקן דעל הדין עומד העולם.

1 אלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כ"ה, ב) יש להעיר אמאי תיכף אחר מינת התורה הדבר הראשון שזוה הקב"ה למשה רבינו שילמד את בני ישראל היה דווקא דיני ממונות.

ועובדא ידענא, דידוע שמחילים ללמוד גמ' עם הילדים פרק אלו מליאות

6 ונראה לזכר הדברים ע"פ מה דאיתא בויתקרא רבה (ג' ג) שעון גזל מקטרג צראש כל שאר עבירות, וכן ע' צמדש רצה כאן (ג' יט) אמר ר' אלעזר כל התורה תלויה במשפט לכן נתן הקב"ה דינין אחר עשרת הדברות.

(3) אור אכריה

1 ויש מכתובי שהרשות ביד רבו וכו'.²²⁰ ואם תאמר, ומאי סברא היא זאת, איכא מסתברא; אם אין לו אשה ישראלית - יתן לו כנענית, ואם יש לו ישראלית - לא יתן לו כנענית, כיון שיש לו כבר אשה, ואין זה קשיא, דודאי מסתבר הוא שאם יש לו ישראלית לא יאמר לו בסוף שש שנים (פסוק ה) "אהבתי את אשתי" הכנענית, דבשביל אהבת אשתו הישראלית יצא, אבל אם אין לו ישראלית, בודאי בשביל אהבת אשתו²²¹ לא יצא, לכך אסור לו ליתן לו שפחה. ויש בזה ענין דבר נפלא, כי אם יש לו אשה הרי השפחה זאת אינה זוגו²²², ואין זה רק שפחה שלג²²³, ומותר בה. אבל אם אין לו אשה אסור ליתן לו שפחה. דהא תהיה לו זאת השפחה לזוגו לו לגמרי²²⁴, ואסור שתהיה השפחה זוגו של ישראל²²⁵.

או המפקיד, ופעם אחת המנהלים והמלמדים רצו לשנות ולהתחיל ללמד מס' ברכות שהוא יותר נוגע ליום יום ושאלו על זה להגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל, והשיב להם כי זהו מנהג ישן ואין לשנות, דלהיות איש נאמן לה' צבים המדרש או צבים צעוניי קר"ש והפילה הוה דבר נקל כלפי מה שצריך להיות נאמן לה' בממונו של אחרים שנוגע חוץ לציב ואם אין לומדים ומשריטם זה עכשיו

1 ועי' בטור ריש חושן משפט שהקשה מהמנהג ריש מס' אבות (מ"ח ר') שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום מריש הפרק שם דכתיב דשמעון הצדיק אמר דעל תורה ועל העבודה וגמילות חסדים עומד העולם. ומציא בשם רבינו יונה דבשביל ג' דברים תורה ועבודה וגמילות חסדים נצרא העולם שיעסקו בניי בדברים אלו אבל למעשה קיים העולם עכשיו בשביל הדין והאמת והשלום, עי"ש.

6 בהתלמידים צראשית לימודם יתכן שלא יזכרו צוה לעולם כראוי, וכמוכן שהמשיכו להתחיל עם פרקים אלו. חזיקן החשיבות לדעת היעב דיני ממונות, ומשום כן תיכף אחר נתינת התורה זוה הקב"ה למשה ללמד לבני ישראל דיני ממונות.

1 ולסיים הדברים כדאי להציג מימרא נפלא (מנחם מנחם ימות עולם ח"ד עמ' נ"ו) מרביה"ק מסאטמאר בעל דברי יואל וזוק"ל שהקשה דאם כנים הדברים ללמוד דיני ממונות הוה נחוץ מאוד סמוך תיכף לקבלת התורה מדוע הציב יוסף סידר חלק חושן משפט באחרונה, הלא היה מן הראוי לסדר חלק חושן משפט לראשון מארבע חלקי

1 והקשה הבנת יוסף דאם העולם נצרא בשביל תורה ועבודה וגמילות חסדים אי"כ יספיקו הם לקיום העולם ג"כ, ומתוך דשמעון הצדיק דיבר כפי זמנו שהיה זמן הציב ואז היו הכל מודים דעל ג' דברים אלו קיים העולם אבל ר' שמעון בן גמליאל שהיה בזמן החורבן ואז שאין לנו

שלחן ערוך, והוא מוסיב והוא מפרק, שהביי סידר כן בכונה עמוקה כי בתחילת הל' דינים (פי"ג) אומר דכל צ"ד שעושה פשרה הרי זה משובח, ואם היה מקדור זה בחלק ראשון, היו טועים ומושזים שכל ד' חלקי שו"ע מצוה לפשר, ולא כן הדבר כי בכל דיני שו"ע אי אפשר לפשר ואין פשרות ואין יחורים, משא"כ בחלק חו"מ שקובע דינים שבין אדם לחבירו צוה מצוה להתפשר בכדי

(3) חסות

להנע מחלוקות.

1...ומה שפרש"י: שאם לא היה נשוי מתחילה אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, משום דאיכא למיחש שמא יהא ארוך בשפחה כנענית²⁰, ואתי למימר: אהבתי את אדוני ואת אשתי השפחה ויעבוד עדי היובל, אבל כשהוא נשוי מתחילה יש לו געגועים על אשתו היהודית ועל בניו היהודים²¹, ולא אתי למימר אהבתי את אדוני ואת אשתי השפחה.

1 יחד עם בת זוגו יוצר האיש את השם "אדם", וכפי שביאר בתפארת ישראל פל"ו [קה], ובגבורות ה' פ"ח [שיר]: וכפי שביאר גם בגו"א בראשית פ"א ריש אות נב, ח"ל: י"ד, כי בכל מין שברא הקב"ה בעולם - שלימותו הוא הזוג זכר ונקיבה...והאדם - אמרו חכמים [יבמות סג] לא נקרא 'אדם' אלא כשיש לו זוג עמו, שנאמר [ר'] בראשית ה, ב [זכר ונקיבה ברא אותם ויקרא את שמם אדם]. וראה שם הערה 176. וא"כ התורה אוסרת ששלימותו של הישראל תיעשה באמצעות השפחה. וראה לעיל פ"ח הערה 77.

1

(4)

ורפא ירפא. (כ"א יט)

חזק חזק (6)

ובחז"ל מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, כ"ק פ"ח ע"א, וברש"י שם ז"ל, "ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי". ויעוין בתום' שם ד"ה שנתנה רשות וכו' א.

מכל זה מוכח להדיא, שכל עניני צער שמזדמן לאדם, ואפילו אם אחד מהרפו ומגדפו הכל הוא מן השמים, אלא שמגלגלין חוב ע"י חיוב, וכמו שאחז"ל על הפסוק והשבות אל לבבך, שעונותיך הם המחרפים אותך: ולא עוד אלא אפילו אם אחד חכה אותו במזיד, זה ג"כ השגחה מלמעלה אלא שמגלגלין.

ורא' בגורב לזה, הוא מהכתוב הנ"ל, המדבר בענין מריבה בין איש לרעהו, ככתוב וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו. וא"כ המוכח בעצמו הוא ג"כ חיוב, שהלא לא הי' צריך לצאת לריב עם חברו, ואעפ"כ מכנה הגמ' את ענין ההכאה הזאת בלשון "רחמנא מחי". אלא ע"כ דגם ענין שכונה ג"כ מן השמים. וכן מצינו ברוד שקלל אותו שמעי בן גרא ויסקל אותו באבנים ועפרו בעפר, בשיב דוד, ד' אמר לו קלל. וכ"ז עושה הקב"ה לטובת האדם, כדי שיכופרו עונותיו ע"י העלבון, ואינו צריך ליתן לכ לזה כלל להשיב תשובה למחרפו, אלא אדרבה יודה לד' על שנודמן לו כפרה כזאת, וע"ז אמרו ז"ל (גיטין ל"ו ב') הנעלבין ואינן עולבין וכו' עליהן חתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. (ב)

א. בנא וראה. מה בין רפואה הבאה מידי רופא כל בשר לבין בן אדם המתרפא ע"י רופא ב"ד. אצל הקב"ה כתיב "רפאך ב"פא" רפה. מרפא כהרף עין בלי יגיעה ועמל וסמים חריפים. שולח דברו וירפאהו. לא כן בב"ד כתיב "ורפא ירפא" (שמות כ"א י"ט) בשתי "פאיך" ושניהם בדגש חזק, כלומר שצריך להתאמץ ולהתעסק ברפואות ולפעמים גם בנתוחים ולזמן ממושך. ולכן אנו מתפללים "רפאנו ד' ונרפא. היינו שרפואתנו תהי' ע"י רופא כל בשר ומפליא לעשות.

מקוץ חזק ד"ק כ"ז (9)

מכונת החונה במקום אסור, ואומות עבר וגרם לה נזק

שאלה מכונת החונה במקום שהשלטונות אין נותנים רשות לחנות בו, ואוטובוס הגיע ורצה לעבור, ולא הצליח ונתקע בו, ונגרם נזק למכונת ולאוטובוס, מי משלם את הנזק?

תשובה תנן בבבא קמא דף כז ע"א המניח את הכד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בו, ושברה פטור. ואמרינן בגמרא אמאי פטור איבעי ליה לעיוני ומיזל, אמרי דבי רב משמיה דרב בממלא רשות הרבים כולה חביות, שמואל אמר באפילה שנו, רבי יוחנן אמר בקרן זוית, אמר רב פפא לא דיקא מתניתין אלא או כשמואל או כרבי יוחנן, דאי כרב מאי אריא נתקל אפילו שבר נמי, אמר רב זביד משמיה דרבא הוא הדין דאפי' שבר, והאי דקתני נתקל, איידי דבעי למתני סיפא ואם הוזק בה בעל חבית חייב בנוקו, דדוקא נתקל אבל שבר לא, מאי טעמא הוא דאזיק אנפשיה, קתני רישא נתקל.

זהנה להלכה פסק השו"ע (סימן חיב סעיף א-ב) ככל הדעות (יעוין בכ"י שם) שהמניח חבית ברשות הרבים פטור השובר, משום שאין דרכו של בני אדם להתבונן בדרכים. ואם הניחם בין ברשות, ובין שלא ברשות, אם אי אפשר לעבור, מותר לשבור אפילו בידיים, אך אם ניזוק בה, פטור בעל החבית, דאיהו דאזיק אנפשיה.

ולכאורה הוא הדין בענינינו מכונת החונה אפילו במקום שמותר לחנות, אך מפריעה למעבר, אם אין האוטובוס יכול לעבור, אלא על ידי שיעשה לה נזק מותר להזיקה ופטור, וכ"ש אם המכונת חונה במקום שאין לחנות שם, אך אם האוטובוס יכול לעבור שם והזיקה, בין אם הוא חנה ברשות, רובין אם חנה שלא ברשות חייב, כיון שאי אפשר לפטור מן הטעם שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים, כיון שהנוהג באוטובוס חייב להתבונן בדרכים.

שניתנה רשות לרופא לרפאות. וה"ל והל' מרפא למודיה שמעיין ליה וי"ל דה"ל ס"מ מכה בודי חלם אבל חולי הכה בדי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת סגור קמ"ל דשרי.

רמא שלא לנקם.

שלא לנקם כלומר, שנמנענו מלקחת נקמה מישראל, הענין הוא, כגון ישראל שהרע או צער לחברו באחד מכל הדברים, ונוהג רב בני אדם שבעולם הוא שלא יסורו מלחפש אחרי מי שהרע להו, עד שיגמלוהו כמעשהו הרע או יכאיבוהו כמו שהכאיבם, ומזה הענין מנענו השם יתברך באמרו (ויקרא י"ט) לא תקם. ולשון ספרא (קדושים ד') עד היכן כחה של נקמה? אמר לו השאילני מגלד ולא השאילי, למחר אמר לו השאילני לך נקמה, אמר לו איני משאילך בדרך שלא השאלת לי מגלד, לךך נאמר, לא תקם. ועל כגון זה הקיש כל הדברים.

משרשי המצוה שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מפוזב עד רע, הוא סבה שתבוא עליו מאת השם ברוד הוא. ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוד הוא, על כן כשיצערנהו או יכאיבוהו אדם ידע בנפשו כי עונותיו גרמו, והשם

יתברך יזר עליו בךך, ולא ישית מחשבותיו לנקם כמנו, כי הוא אינו סבת רעתו, כי העון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום (שמואל ב טו יא) הניחו לו ויקלל פי אמר לו יי. תלה הענין בחטאו ולא בשמעו כן גרא. ועוד נמצא במצוה זו תועלת רבה להשבית ריב ולהעביר המשטמות מלב בני אדם, ובהיות שלום בין אנשים יעשה השם יתברך שלום להם.

(2)

והנהגה אם החנה את רכבו ברשות הרבים שלא ברשות, ויש מקום מאד צר לעבור, ולא הצליח לכוון לעבור, וגרם נזק למכונית, יש להסתפק מה דינו. דהנה כתב השו"ע (שם ס"ב) שהממלא את הדרך בחביות אפילו ברשות, השוברם פטור, ודוקא כששברם בלא כוונה, אבל אסור לשוברו בידים, וכתב הסמ"ע (סק"ג) דדוקא כשאפשר ללכת מן הצד, אבל אם גם אי אפשר ללכת מן הצד, מותר לשוברו בידים. והוסיף בשו"ת בית אפרים (סימן עט) שאם הניחם שם שלא ברשות, אף שאפשר ללכת מן הצד פטור השובר, כששברם דרך כניסה ויציאה, משום דעביד אינש דינא לנפשיה.

על (10)

וא"כ יש להסתפק בנהג אוטובוס העובר ברשות הרבים, ויש לו מקום צר מאד לעבור, וקשה מאד לכוון, האם צריך להתאמץ לעבור בלא לגרום נזק, או שמא כיון שקשה לכוון, והנהג החנה את רכבו שלא ברשות, יתכן שהיו כאפשר לעבור מן הצד, ואם שברו בכניסה וביציאה פטור, וצ"ע.

ויש להעיר, שלפעמים אנשים חונים במקום שאסור לחנות, ומפריעים לרכבים אחרים לעבור, ולפעמים גורמים בכך צער רב לאנשים, שבעבור זה מפסידיים אוטובוס וכדומה, וכן לפעמים יש מוניות מאחוריהם, ועל ידי זה שהם מפריעים לעבור, המונה עולה, וגורמים הפסד לנוסעים, ואף שבדיני אדם

(12) כ"ד

הם פטורים חייבים בידי שמים.

(כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך. כאן נתבשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת⁸⁷ כי לא אעלה בקרבך⁸⁸. כי שמי בקרבך. מחובר לראש המקרא. השמר מפניו כי שמי משותף בקרבך⁸⁹. ורבנן⁹⁰ דרשו⁹¹ זה מטטרון. ששמו כשם רבו. מטטרון בגמטריא שדי, לשון רש"י. ובאלה שמות רבה⁹² ראתי גם כן⁹³ יש מי שדורש כך שזה על דבר העגל. ויש לשאול שהרי הגזירה היא לא נתקיימה. שהקב"ה אמר לו ושלחתי לפניך מלאך⁹⁴. כי לא אעלה בקרבך⁹⁵. ומשה בקש עליה רחמים ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע איפה כי מצאתי חן בעיניך אני ועמד הלא בלכתך עמנו⁹⁶. ונתרצה לו הב"ה ואמר לו גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה⁹⁷. וכך אמרו⁹⁸ דאפי' בפרונקא⁹⁹ לא קבלינן, דכתיב אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. ונתשנבה לפי הדעת הזאת, כי הגזירה היא לא נתקיימה עם משה בימיו. הוא מה שאמר ונפלינו אני ועמך¹⁰⁰. ואמר כי מצאתי חן בעיני ואדעך בשם¹⁰¹. ועוד אמר וראה כל העם אשר אתה בקרבך¹⁰². אבל לאחר מיתתו של משה רבינו שלח להם מלאך. וזה שאמר הכתוב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לגודו וחרבו שלופה בידו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרנו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי¹⁰³. ושם תראה ששאלו יהושע מה אדוני מדבר אל עבדו¹⁰⁴. ולא צוה¹⁰⁵ דבר שנגלה אליו בעבורו. אלא שאמר לו של נעלך מעל רגליך¹⁰⁶. ולא בירר למה בא. אבל היתה המראה להודיע אותו כי מעתה יהיה מלאך שלוח לפניו לצאת בצבא¹⁰⁷ במלחמה וזהו שאמר עתה באתי¹⁰⁸. וכך אמרו¹⁰⁹ בתנחומא¹¹⁰ אני הוא שבאתי בימי משה רבך ודחה אותי ולא רצה שאלך עמו. ומפורש אמר¹¹¹ בטל¹¹². שלא יסרו להם שר כל ימי משה. וכיון שמת משה הור אותו השר למקומו. שכן יהושע רואה אותו שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. לכך נאמר הנה אנכי שולח מלאך¹¹³. ועל דרך האמת הקלאר הזה שהובטחו בו בכאן, הוא המלאך הגואל¹¹⁴. אשר השם הגדול בקרבך. כי ביה ה' צור עולמים¹¹⁵. והוא שאמר אנכי האל בית אל¹¹⁶. כי דרך המלך לשכון בביתו. ונפראנו הכתוב מלאך בעבור היות כל הנהגת העולם הזה במדה ההיא. ורבותינו אמרו¹¹⁷ כי הוא מטטרון. והוא שם למורה הדרך וכבר פרשתי זה בסדר בא אל פרעה¹¹⁸. וזה טעם לשמך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי. הוא בית המקדש.

(11) וליסחם איש צור, או כי יכנס איש צור, צור"ל כאלוון וכל וי"ו, צ"ב ספני סקר וי"ו, י"ל שמוכוו צוה א"ג שאלנו סכו"ל סוכה צב"י כי יסחם איש ססיה אס"ס וגלסו וכי יכנס לרבות כוכה אס"ר כוכה וסכ"ס א"א שפסיוז על ספוסה סכו"ל לסלס זס דווקא אס סכו"ר א"א עווק עסכ"ס עפס"ס וסכ"ס סכוכ"ס סעס"ס עפס"ס ונ"ל סנח"ס עור או סנור סעור לסלס ואס צ"ל אס"ר ונ"ל אס"ר עור ספ"ס וסלסיוו לעסכ"ס ספני סיי"ב לכן כ"י סחח איש צור סל"כ"ס כוכ"ס כל"ס נק סוסח א"ס"ו ונ"ל סנח"ס עור או סנור ולכ"ד ספוסח לסלס לו סיי"ב א"א עס"ס דווקא צור עווק י"ד ולי"ו סקר עווכ"ו כל"ס, ונ"ל עווכ"ו וכי יסחם איש צור"ל וכל סס"ס וכל ולי"ו א"ס"ר עווכ"ו כל"ס אצל נצ"י יכנס דסי"ב אס נס כוכ"ס א"א אס"ר צור עווק סעס"ס לכן כתי"ב כי יכנס צ"ב א"ר עס"ס אס ככ"ס צור סקר סיי"ב (נכ"ס סנלון ל' א"ל"ס וי"לס"ל ז"לוק"ב):

(13) א"כ ה' נק"ו כ"ס ק:ס

פסוק זה האמור בתורה והוא אמרו הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו'¹. ענין פסוק זה הוא אשר נתבאר במשנת תורה שה' אמר למשה במעמד הר סיני נביא אקים להם וגו'². והראיה לכך אמרו במלאך הזה, השמר מפניו ושמע בקולו וגו'³. ואין ספק שצווי זה אינו אלא להמוני העם, והמוני העם אין המלאך מתגלה להם⁴ ולא מצוה אותם ולא מזהירים כדי שיצטוו שלא ימרוהו, אלא ענין דבר זה שהוא יתעלה הודיעם כי נביא יהיה בתוכם ויבואהו מלאך ידבר עמו ויצוהו ויזהירהו, ולכן הזהירנו יתעלה מלהמרות אותו המלאך אשר ימסור לנו הנביא דבריו⁵, כמו שבאר במשנה תורה ואמר אליו תשמעו⁶. ואמר

(13)

1) הוא כחש אובדן, כלעמי חין סמכותו צום לפסוק ולדמות
 חס מנחם כבוד ה' אל חס חוכמת נחיתותו, לאמר טהי' חיות סכוד העולם ית' נחלה לעין
 המצוי בגוון ומנחה דוגמת המנחה והגוון המנחה לעין המצוי משפעת חס, דלכ' חס צל לסוסף
 במלת חוכמה? ומילם לנו לפגים כבוד ה' אל דבר גשמי, אבל צל להודיע חין ה' הפלא סכוד
 חס שזר צו כל ישראל לראות חס כבוד ה', שהח ענין נחלה גם לספר הנתיים, ולח זר' חלי
 רק חסר שחכמים מודעו ומחוט גופיים כסלו ומלשו חס, כמי' צאצרים חיים טעם גדולה
 כופלת עליו, ודניאל חסר סודי הסך עלי למשפית ולא ענכתי חס, ומה נשמה צמעוד חס? ולה
 צל סמקח לפודיענו כי צמנת לא היחה כל סמונה שום צמנרנת המנה זו, רק כל חסר חס
 סמני ורחה ענין רוחניותו ומנחה רוחנית חסר למניו מכבוד ה' למי ערך סמנוו צלילות נספן,
 כי מי טיחה רמת נספו מוענות ומענה לפגים רוחנית, לא שלטת צו סמנה רוחנית מן סכוד
 | הסעלה רק מעט למי מדרגותו סקטנה, ואשר היחה נספו מוכנת יוסר אל הפלמות סמני יוסר; כי
 משה לכווחו צמנרנה היחה גבוה מפלמות נספו, לאמר עליו ונגם טעם לצרו אל סעכסלו, ואסין
 למטה מוננו, ונדד ואזיחוהו למטה מנחסקו, וצענים זקנים לנטה מן כדד ואזיחוהו, וכמלמס עטה
 מחילה לענונו, ואסין מחילה לענונו וכו', ככה כל חסר טעם כל חסר למי שלמות נספו ולמי
 סכחי חלי (ע' מורה כנוכים ח"צ פ"צ), כמות סמנה סכוד היחה לפי כמות סמנוו סמננות
 לסמניה, וצילקוט (פ' יסרו) לפי כמו של כל חסר ואסר ה' סכוד מודע ענו, ע"ז חסר קחל,
 ומנחה כבוד ה' כחש חוכמה, כי לפת חס יתקנו ויתגדל כמי מיעוט וצדוי חלקי כמות חיים
 סכדצר טעמלמנת נחלה זו, כי סדנר חסר צענו סכנה חלקי חס צמנו, צו סמלמנת עונה חס
 קל מכהו בכל חלקי נוסו, כי מלא חין חס מיעו ויעור לצעור והיחה ללח גדולה, חננה צדנר
 סחין צו רק מעט חלקי חס צענו, חין סמלמנת ומלמנת צו סכד, צו סמלמנת עונה חס
 מעט מעט לצעור ולסרוף צו כפי חס שמוכן צענו לקבל חלקי חס חסר מעט, סנה כמות חס
 סמנלת צדנר חסר לפי כמות סמנה טענו סכדנר אל קבלת חס, ככה צמעוד סכודו והטולה
 כולם זכו למנחה רוחנית ומכוד העלה ע"ל ספלה, אבל כל חסר רק לפי סמנה נספו אל קבלת
 סמנה זו, סמוענת צמלמה ה' מעט סמנה, ומנרנה צום מנרנה גם צום, וטעם למיני כל
 יסלל, עין סמני וסמנה:

44
 הנגמ
 יתיר
 חס

15

קונטרס
 אבן
 סוכים
 חס
 יתיר
 חס

1) ונראה עוד בזה, דכאמת יל דענין השמחה כחודש אדר כולו אינו רק משום
 ענין הנס של פורים, אלא יש בזה ענין גוסף, והוא, דהנה בגמ' ביצה דף ט"ז ב' איתא,
 הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר אדיר במרום ה' וגו', ופי' רש"י שם
 ודל שאדר לשון קיום וחוזק, ולכך נקרא אדר, עכ"ל, והיינו, דהנה שמות החדשים
 נקבעו לנו ע"י חז"ל בבבל, כדאי' בירושלמי ר"ה פ"א ה"ב, [ועי' תוס' ר"ה דף ז' א' ד"ה
 מדברי וכו' ובמד"ר בראשית מ"ח, ט', ובספר העיקרים מאמר ג' פט"ז וכן בדרשת
 הרמב"ן לראש השנה, ואכמ"ל], וידוע דכל שם של כל חודש יש לו טעם כמוס למה
 נקרא כן, וכעין שאחז"ל על שם חודש תשרי, שהוא מלשון תשרי ותשבוק חוביהונו,
 ועי' בס' מאור עינים פר' תרומה, ואכמ"ל, ומביעותו של שם חודש "אדר" הוא מלשון
 חוזק, וכמ"ש אדיר במרום ה', ואכן יעוי' בס' חידושי הר"ם עה"ת (עניני חודש אדר)
 וכן הביא בשמו בשפת אמת פר' תרומה תרל"ב שאמר טעם גוסף לשם חודש אדר
 וזל, אדר, על שם מה שאמחז"ל במדרש ריש פר' תרומה "עשו לי קיטון ואדור
 בניכם" עכ"ל, והיינו, דאדר הוא מלשון דירה, וכעין דברי חז"ל שם שאמר הקב"ה
 שיעשו לו דירה כביכול בתחתונים, כלומר שתהא השראת השכינה, וביארו שם בזה,
 דחודש אדר הוא זמן שיש בו השראת השכינה, ומתקיים בו הענין של "אבא ואדור
 בניכם", וכן הביא בס' מאור עינים שם פר' תרומה כי שם "אדר" הוא נוטריקון "א"
 דר', דהיינו, אלופו של עולם דר כביכול בעוה"ז, עיי"ש, ויש להוסיף בזה, דהמקור
 לזה דחודש אדר הוא זמן של השראת השכינה בכחי' "אבא ואדור בניכם" כבר הביא
 בס' בית יעקב עה"ת פר' פקודי אות נ"ד, דהנה אי' במדרש תנחומא פר' פקודי
 דהשלמת המשכן היה בא' אדר, אלא שהיה מפורק עד א' ניסן, עיי"ש, וכן יעוי'
 בפסוק (עזרא ו') דבנין בית המקדש השני נסתיים כחודש אדר, עיי"ש, וחזינו דיש
 קשר בין בנין ביהמ"ק לחודש אדר, והיינו משום דחודש אדר הוא זמן של "אבא ואדור
 בניכם" אשר זהו יסוד ענינו של ביהמ"ק, ודו"ק, ועוד יש להוסיף בזה, דענין זה של
 השראת השכינה כחודש אדר והענין דאדר הוא מלשון חוזק, הרי"ז תלוי זה בזה,
 דיעוי' לעיל בקונטרס בעניני ימי החנוכה אות ג' סק"ג שהוא בשם הרמח"ל זל
 דכאשר יש מצב של "השראת השכינה" אזי יש מצב של ברכה ושפע גם בגשמיות,
 והאריך בזה בשו"ת בנין ציון לבעל הערוך לגר סימן ג', עיי"ש, ולכן אדר יש בו חוזק
 והרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בחודש אדר, כיון דבחודש זה יש השראת השכינה
 בישראל וממילא יש בו חוזק ושפע בין ברוחניות ובין בגשמיות, ודו"ק. ועוד יש להוסיף
 בזה, דהנה פרשת תרומה היא הפרשה הראשונה שקורין בשנה פשוטה כחודש אדר,
 ופרשה זו היא פרשת הקמת המשכן והשראת השכינה בישראל "זשכנתי בתוכם", וכבר
 כתב הש"ה הק' חלק תושב"כ פר' וישב וזל, המועדים של כל השנה וכו', כולן יש להם
 שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, עכ"ל, וא"כ יל דלכן קורין תמיד פרשה זו וכן כל
 פרשיות הקמת המשכן כחודש אדר שהוא זמן של השראת השכינה בישראל.

4

ולפי"ז יל, דלכן ג"כ כל חודש אדר הוא חודש של שמחה, שהרי אי' בגמ' שבת דף ל' א' דאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, וכן נאמר 'רוני ושמחי בת ציון כי הנני כא ושכנתי בתוכך נאום ה' וגו'', ולכן צריך להרבות בשמחה בכל החודש הזה כדי שיתקיים הענין של השראת השכינה בחודש זה, ודו"ק, ואולם עדיין צריך לבאר למה באמת חודש אדר הוא זמן של השראת השכינה, וצ"ב.

6 ונראה בזה, דהנה בטור אר"ח סימן תי"ז הביא בשם הר"ר יחיאל ז"ל, שאמר, כי י"ב חודשי השנה הם כנגד י"ב שבטים, עיי"ש. והנה חודש אדר הוא כנגד יוסף הצדיק, ולכן מזלו מזל דגים שאין שולטת בהם עין הרע וכמו יוסף הצדיק שנאמר עליו 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', [וכדאי' בגמ' ברכות דף נ"ה ב' 'מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דיאד דימניה בידא דשמאליה וזקפא דיאד דשמאליה בידא דימניה ולימא הרי אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' אל תיקרי עלי עין אלא עולי עין, ור' יוסי בר חנינא אמר מהכא, וידגו לרוכ בקרב הארץ וגו' מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם, ועי' במהרש"א שם, ואכמ"ל, ולכן ג"כ חודש אדר שמזלו דגים הוא כנגד יוסף]. ויעוי' עוד בגמ' סנהדרין דף י"ב א' ור"ה דף ז' א' דאין מעברין עיבור השנה אלא את חודש אדר, ולא את שאר חודשי השנה, וכן נפסק ברמב"ם פ"ד מהל' קידוש החודש ה"א, ובתוס' סנהדרין שם כתבו, דזהו משום שנאמר (אסתר ג', ז') חודש שנים עשר הוא חודש אדר וגו', ואם יעברו אחד משאר החדשים אזי לא יהיה חודש אדר חודש י"ב, ועי' עוד בחידושי רבינו יונה עמ"ס סנהדרין שם וברש"י ר"ה דף ז' א' ובספר המצוות להרמב"ם מצו"ע קנ"ג ובספר החינוך מצוה ד' שהביאו עוד טעמים לזה, עיי"ש, ואולם בס' בדגשת לני עה"ת סוף פר' כי תשא כתב בזה וז"ל, טעם על אדר דהוא חודש העיבור ויש בו לפעמים ב' חדשים, משום דידוע כי י"ב חודשי השנה הם כנגד י"ב שבטים, והנה חודש אדר דהוא מזל דגים הוא כנגד יוסף שנמשל לדגים שאין שולטת בהם עין הרע, וכמ"ש בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו', והנה יוסף הוליד ב' שבטים, מנשה ואפרים, ולכן יש בו ב' אדרים, עכ"ל, וכ"כ בס' שפת אמת עה"ת ליקוטים לר"ח אדר וז"ל, י"ב חדשים הם בחו' י"ב שבטים, וחודש אדר רומז ליוסף, ולכן יש בו ב' אדרים, כנגד מנשה ואפרים, עכ"ל, והיינו, דהרי מנשה ואפרים נחשבים ג"כ כשבטים, וכמ"ש בפר' ויחי מנשה ואפרים פראובן ושמעון יהיו לי, ולכן הם כמו שבטים, וכנגדם יש ב' אדרים, [ועי' כעל הטורים פר' ויחי, שכתב, כי מנשה ואפרים בגי' דאובן ושמעון], עיי"ש, וכן ביארו מה שאנו מברכים את הבנים ישימך אלוקים כאפרים ומנשה, ולמה אין מברכין שיהיו כמו האבות או כמו השבטים, והרי את הבנות אנו מברכין שיהיו כמו האמהות שרה רחל רבקה ולאה, וביארו בזה, דהיינו משום שמנשה ואפרים היה בהם מעלה זו שלא ראו אצלם ירידת הדורות, והם נחשבו בין השבטים, ולא כמו שאר הנכדים שלא היו נחשבים בין השבטים, וזהו שאנו מברכים שאף אצל הבנים שלנו לא תהא ירידת הדורות וימשיכו לפחות בדרגת האבות, ואכמ"ל], והטעם דדוקא בחודש אדר יש ב' חדשים פנגד מנשה ואפרים, הוא משום שזהו חודש שהוא כנגד אביהם יוסף, ועי' עוד בס' תקנת השבין לרבי צדוק הכהן וצ"ל דף כ"ג א' וכן בספרו ליקוטי מאמרים אות ט"ז שהאריך בדברי הקדוש"ל הג"ל, עיי"ש. נויש להוסיף בזה רמז נפלא, בפסוק (פר' ויחי) בני הם אשר נתן לי אלוקים ב"זה וגו', ופסוק זה הרי אמר יוסף על בניו מנשה ואפרים, והנה זה בגי' י"ב (עי' אוה"ח פר' בא) וזהו חודש י"ב חודש אדר שיש בו ב' חודשים כנגד מנשה ואפרים, ודו"ק, ובענין זה העירוני, דאולי לכן פורים ועיקר אדר הוא בחודש אדר ב' שהוא כנגד אפרים, שהרי נאמר זישם את אפרים לפני מנשה, ודו"ק].

16
פ

4

26

4

36

41

5

ומעתה יל, דכיון דחודש אדר הוא כנגד יוסף לכן חודש זה הוא זמן של השראת
 השכינה בבחי' "אבא ואדור ביניכם", והביאור בזה הוא, דהנה ידוע כי יוסף הצדיק הוא
 יסוד הקדושה בכלל ישראל, ועליו נאמר "צדיק יסוד עולם", וזכה לזה ע"י עמידתו
 בנסיון במסירות נפש, ובוה השריש לכל כלל ישראל את הכח של שמירת הקדושה,
 ולכן כל ישראל נקראים ג"כ זרעו של יוסף, וכמו שנאמר (תהילים ע"ז) בני יעקב ויוסף
 וגו', וכמבואר ג"כ בגמ' ברכות דף נ"ה ב' הג"ל דכל ישראל יכולין לומר "אנא מזרעא
 דיוסף", ע"י במהרש"א שם, וכן יעוי' בפסוק שמואל ב', י"ט, ובמדרש שוחר טוב
 (תהילים ג') וכקונטרס בעניני חג הסוכות ושמחת תורה אות ט' סק"ד שהארכנו בזה,
 והנה בחודש אדר שהוא כנגד יוסף הצדיק יש ג"כ כח מיוחד של חיזוק הקדושה בכלל
 ישראל, וכמו שכתב בס' שפת אמת עה"ת בליקוטים בעניני פורים וז"ל, חודש זה נגד
 שבט יוסף הצדיק, וכו' שמירת הקדושה, ושמירתו בטהרה מביא שמחה, ולהיפוך
 עצבות ח"ו, עכ"ל, ומעתה נראה, דהנה יסוד השראת השכינה בישראל הוא ע"י שמירת
 הקדושה, וכדאיתא בחז"ל ילקוט ישעיה תלי"ט וז"ל, 'כל הכובש עיניו מן העריות זוכה
 ומקבל פני השכינה, שנאמר עוצם עיניו מראות ברע וגו' מלך כיופיו תחזינה עיניך
 וגו', עכ"ל, וכן הרי נאמר 'ולא יראה כף ערות דבר ושב מאחריו', וזהו כי רק ע"י
 קדושה זוכין להשראת השכינה, וכן אי' בחז"ל דיוסף הצדיק זכה 'להוריד שכינה
 למצרים', והיינו, דרק בכח קדושתו של יוסף הצדיק היה שייך להביא לידי מצב של
 השראת השכינה אף בתוך טומאת מצרים, ודו"ק, [ועי' עוד בפ"י עין יוסף על מדרש
 תנחומא סוף פר' ויגש, שכתב, כי ציון בגימטריא יוס"ף, עיי"ש, והיינו, כי ע"י יוסף
 זוכין להשראת השכינה, אשר המקום לזה הוא בעיר ציון, ודו"ק], ואם כן י"ל, דלכן
 חודש אדר שהוא כנגד יוסף הצדיק עמוד הקדושה הריהו ג"כ חודש של השראת
 השכינה, וכמשי"נ.

(17)
 pe

(6)